

Posudek na disertační práci kolegy Mgr. Jaroslava Kacetla: „Filosofie pro studenty cestovního ruchu – ne-filosofy“

Předložená disertace má všechny znaky filosofie pro ne-filosofy. Tato intence je naprosto jedinečná a velmi pozitivní, protože se ukazuje, a to čím dál tím více, že všechny obory potřebují, bytostně a takřka nevyhnutelně, přesah do souvislostí, jež nejsou bezprostředně nahlédnutelné.

Potřeba otevírat širší a přesažený horizont u studentů všech oborů je podmínkou možné orientace ve světě, který se globalizuje nejen v ekonomickém a právním smyslu, ale především ve smyslu „rozumějícímu“ sobě i světu kolem nás. V celé disertaci je obsažen základní zřetel k prohloubenému „roz-umění“ ve smyslu gadamerovského „Verstehen.“

Disertace je velmi systematicky a logicky členěná. Uvádí čtenáře nejdříve do smyslu filosofie, fenomenologickým a takřka hermeneutickým způsobem, rozjasňuje význam a smysl filosofie, seznamuje nás se základními pojmy a představuje nám to základní, co ve filosofii se ukázalo jako permanentní pramen vlivu na ostatní, tj. na filosofii Platónovu a Kantovu.

Kolega Kacetyl se zastavuje u fenoménu porozumění, tematizuje jej fenomenologicky, ale i strukturalisticky, dokládá tyto postupy významem intuice, akcentuje voluntativní stanovisko Nietzscheho a uzavírá okruh těchto otázek souhrnným nadhledem heideggerovským. Tato část práce má velmi silný filosofický náboj a je velmi dobrým úvodem k následujícím pasážím, které se již centrují k vlastnímu účelu, tj. k jazyku a řeči, jež jsou v této práci pochopeny naprosto filosoficky, i když autor je jazykově vybaven nejen co do znalosti cizích jazyků, ale rozumí i sémantice, syntaxi a pragmatice.

Nezůstává však jen v rovině pozitivistického vztahu ke řeči, ale velmi úspěšně ji překračuje a to způsobem fenomenologickým – hermeneutickým. Základním pojítkem všech úvah je fenomén cesty, jenž je fenoménem povýtce filosofickým, o čemž nás přesvědčují dějiny celé filosofie.“ „Cesta“ je tao, cesta je základem Parmenidova filosofování, cesta se nachází v Heideggerových „Wegmarken“, cesta je základní biblické vyjádření života člověka, atp. Všechny tyto souvislosti si autor této disertace velmi jasně uvědomuje a velmi často je používá pro dokreslení svého celkového vztahu k tématu. Obrat k jazyku se uskutečňuje na pozadí významu Gadamerovy hermeneutiky. Zde se zakládá porozumění pro celek jazyka a řeči ve formě cesty.

V této souvislosti je třeba ocenit autorovu znalost obtížné fenomenologické a hermeneutické filosofie v propojenosti se strukturalistickým vhladem do podstaty jazyka, tak jak je v současnosti zvykem v pozitivisticky laděných analýzách jazyka a řeči. Tato propojenost vyžaduje zvláštního úsilí, které je založeno v jednotě pohledu na řeč jako fenomén, tj. po provedené transcendentální epoché a na řeč jakožto předmětnost sui generis, tj. z hlediska samozřejmého pohledu na předmětnost jazyka v karteziánském smyslu. To je možné jen za předpokladu nadhledu nad oběma přístupy a prostřednictvím poctivé obeznámenosti ve filosofii, přesněji řečeno, jedná se o velmi dobrou znalost dějin filosofie. To činí předloženou práci velmi zajímavou, a to nejen pro ne-filosofy, ale i pro filosofy.

„Cesty“ k jazyku, autorem popisované, jsou toho dokladem. Autor spojuje pohled kognitivní lingvistiky a strukturalismu, což dokazuje předešlé tvrzení v tomto posudku. Seznamuje čtenáře nenásilným, a při tom velmi podstatným způsobem, s porozuměním jazyka a řeči z obou výše popsaných hledisek. Přistupuje k detailizaci tohoto poukazu s ohledem na slovní druhy, problémem pojmenovávání, poukazem na souvislost mezi děním filosofickým a úlohou slovosledu, a to vše završuje konkretizací poukazů na vývoji angličtiny ve filosofii. Odtud pak zcela logicky přechází k tematizaci problému, jenž je pro nás v současnosti zvláště aktuální, a to je problém společné Evropy a jejího vztahu k jazyku a k řeči.

Závěrečná kapitola „Cesty a cestování“ je již kapitolou propojující řeč, jazyk a filosofování, jež dostává jednoznačně význam „cestování“. Autor obrací zájem čtenáře k etymologii, k cestě –

pohybu, k vlastní reflexi fenoménu „cesta“, k cestě jakožto českému způsobu recepce intence jazyka, k řeči. Popisuje významy „cestování“v literatuře. Cestování chápe jako „vy-vádění ze samozřejmosti“ každodenního života, čímž akcentuje motivy Platónovy, Paloušovy, Peškové a jiných.

Upozorňuje na to, že cestování není karteziánskou aktivitou, v níž by tělo a duch byly od sebe odtrženy tak, jak to známe z celé novověké filosofie. Akcentuje významy Komenského, jenž cestování přikládá přímo gnozeologickou funkci toho nejvyššího stupně důležitosti. Autor upozorňuje na to, jak je možné horizonty naší existence posouvat právě tím, že můžeme nahlédnout nesamozřejmost horizontu, v němž přebýváme od dětství, poukazuje tak na cestování jako na základní možnost „podstatného návratu domů,“ protože jen z ciziny se nám ukazuje domov jakožto „domov.“

Současně poukazuje i na to, že cestování se stává potřebou sebepoznávání, protože každému umožní, podívat se na sebe samého z distance, jíž se nikomu nedostává, pokud je „pod lampu,“ kde je vždy největší tma. Tato práce se tak podstatným způsobem přiřazuje k řadě těch prací, jež si motiv cesty představují jako ex-sistenci, jako pohyb na cestě životem směrem k telos, z arché, přes situaci, v níž se vždy ukazují některé dynamis (možnosti), které jsou pak na základě entelechie realizovány v energieia do konečného ergonu (skutku), v němž se ukazuje celá intencionalita v ens intentionale.

Poukazuje vlastně na to, že je třeba lidské ergony „čist“ intencionálně, fenomenologicky, hermeneuticky a nikoli formálně prostřednictvím myšlení „more geometrico,“ jež se stalo jediným paradigmatem vědeckého myšlení v době po Descartesovi.

Práce je velmi hutná, formálně velmi zdařilá a věcně vypovídající. Je nutné se zmínit i o tom, že studenti oboru „cestovní ruch“ nemohou být vybaveni pouze instrumentální znalostí, jež je vlastně podmínkou provozu cestovního ruchu. Autor si uvědomuje, že tyto provozní podmíněnosti jsou mechanického a technického založení, jež může být velmi dobře saturováno prostřednictvím jistých technicky založených počítačových programů. Ovšem element smyslu je něčím, co tyto programy nejsou schopny zachytit a generovat v myslích jednotlivých lidí. Proto je potřeba vzdělávat studenty tohoto oboru v horizontech, jež tento smysl podstatně kultivují a tato práce je důkazem, že je to možné. I když kolem sebe slyšíme tak často poukazy k tomu, že stačí jen to technické, kondicionální a mechanické.

Práce je zdařilým vhladem do problematiky filosoficky pojatého „cestování“ se všemi ohledy, jež překračují horizont ekonomického a politického zájmu. Doporučuji text k obhajobě s jednou doplňující otázkou do rozpravy:

Vysvětlete fenomén domova hlouběji, než je v práci uvedeno, s ohledem na návraty domů z ciziny

V Praze dne 22. 4. 2007

prof. PhDr. Anna Hogenová, CSc.

